

Институт за књижевност и уметност у Београду
Научно одељење за фолклористику
3–5. новембра 2025.

Научни скуп

КАРАЂОРЂЕВИЋИ И КЊИЖЕВНОСТ

Програм скупа * Књига апстраката

Институт за књижевност и уметност у Београду
Научно одељење за фолклористику
3–5. новембра 2025.

Научни скуп

КАРАЂОРЂЕВИЋИ И КЊИЖЕВНОСТ

Програм скупа * Књига апстраката

Институт за књижевност и уметност

Београд, 2025

Издавач

Институт за књижевност и уметност
Београд, Краља Милана 2
www.ikum.org.rs

Уреднице

др Тамара Љујић
др Јелена Милић

За издавача

др Светлана Шеатовић

Припрема за штампу

Тамара Љујић

Тираж

60 примерака

Штампа

Intcopy, Београд

Илустрација на насловној страни:

Стилизована круна краља Петра I Карађорђевића,
оквир према *Споменици на стогодишњицу устанка* (1904)

Одржавање скупа су помогли:

Министарство културе Републике Србије

Општина Аранђеловац

Вукова задужбина, Београд

Задужбина краља Петра I Карађорђевића, Опленач, Топола

Задужбинско друштво „Први српски устанак”, Орашац

Програмски одбор

проф. др емеритус Душан Иванић

др Весна Матовић

др Бојан Јовић

проф. др Драгана Вукићевић

др Светлана Шеатовић

др Бранко Златковић

Организациони одбор

др Бранко Златковић

проф. др Драгана Вукићевић

др Светлана Шеатовић

др Тамара Љујић

др Јелена Милић

др Дејан Илић

мср Бојана Антонић

Теме научног скупа

Научни скуп *Карађорђевићи и књижевност* организује се са циљем да осветли улогу и значај династије у историји књижевности. Књижевност коју су писали Карађорђевићи као и књижевност о Карађорђевићима представљају важан сегмент, у науци о књижевности дуго игнорисане и маргинализоване, дворске књижевности. Досадашња (како синхронијска тако и дијахронијска) проучавања углавном су се односила на устаничку прозу или мемоаристику, без целовитијих увида у династичку књижевност. Мапирање базичне грађе, њена анализа (наратолошка, лингвистичка, стилистичка), њена шири друштвеноисторијска контекстуализација, компаратистички аспекти, историјат њене рецепције, задаци су који подразумевају интердисциплинираност и неку врсту методолошког плурализма у самом приступу што профилише и сам тип учесника. Научни скуп примарно подразумева ангажовање проучавалаца књижевности и језика, фолклора и усмене историје, али су у анализу књижевне и фолклористичке грађе (и документарне и фикцијске прозе) укључени и историчари уметности, етнологзи, музиколози, који из угла својих струка могу да допринесу пунијем разумевању књижевних текстова.

Оријентационе теме најбоље илуструју потенцијални садржај скупа:

Карађорђевићи и усмена књижевност

Карађорђевићи – писци

Карађорђевићи – књижевни јунаци

Карађорђевићи – драмски јунаци

Карађорђевићи – филмски јунаци

Карађорђевићи и штампа

Карађорђевићи у преводима и Карађорђевићи преводиоци

Карађорђевићи између фиктоцитата и фактоцитата

Интима и свет – писма, аутобиографска и мемоарска књижевност

Семиотика двора и дворске свакодневице

Дворска библиотека; попис грађе: библиографија радова о двору; библиографија радова писаних на двору
Необјављена архивска грађа о уметности двора.

Резултати научног скупа биће објављени у научном зборнику *Карађорђевићи и књижевност*. После зборника *Обреновићи и књижевност* (уредници Драгана Вукићевић и Александар Пејчић, издавач: Институт за књижевност и уметност, Београд; Народна библиотека „Вук Караџић”, Крагујевац), тек би објављивање зборника посвећеног династији Карађорђевић поставило темеље и стабилну основу за даља континуирана проучавања династичке и дворске књижевности као саставног дела националних историја књижевности.

Уредници научног скупа
др Драгана Вукићевић, редовни професор
др Бранко Златковић, научни саветник

ПРОГРАМ СКУПА

Понедељак, 3. новембар 2025.

❧ Дом Вукове задужбине у Београду ❧

9.00 Поздравне речи

Бранко Златковић, уредник скупа

Светлана Шеатовић, в. д. директора Института за књижевност и уметност

Драгана Вукићевић, уредник скупа

9.15 Музички интермецо у извођењу ученика Музичке школе „Мокрањац”, класа проф. Валентине Ташкове

Прва сесија (9:30–10:45), председава Драгана Вукићевић, секретар Тамара Љујић

Драгана Вукићевић: Двор и дом у прози о Карађорђевићима

Игор Борозан: *Adventus Augusti*: Споменик краљу Петру I Карађорђевићу у Великом Бечкерекy

Тамара Љујић: Између круне и огледала: владари династије Карађорђевић у српској књижевности

Марија Слобода: Глорификација владарске породице Карађорђевић у ауторској поезији од 1804. до 1945. године

Светлана Шеатовић: Карађорђевићи у *Крфском забавнику*

Дискусија

11.00 Коктел

Друга сесија (12:00–14:00), председава Душан Иванић, секретар Јована Милованчевић

Душан Иванић: Карађорђева лица у опусу Симе Милутиновића Сарајлије

Станиша Војиновић: Карађорђе у Коментарима Драгутина Милутиновића уз *Србијанку* Симе Милутиновића Сарајлије

Јована Милованчевић: Његош о Карађорђу – стихови дубоке оданости

Анита Марковић: Вожд Карађорђе и устаничка Србија у делу Константина Ненадовића

Ана Живковић: Лик вожда Карађорђа у српској драми између два светска рата

Радомир Путник: Лик Карађорђа у савременој српској позоришној драми

Бошко Сувајџић: „Ко ће змаја спаваћива наћи?” мит о јунаку у епској песми и драми о војду Карађорђу

Ана Козић: Лик Карађорђа у роману *Господари* Данка Поповића

Дискусија

Пауза

Трећа сесија (14:30–15:45), председава Бранко Златковић, секретар Ана Милинковић

Бранко Златковић: Кнез Александар Карађорђевић и његово доба – од историје до усмене хронике

Радослав Ераковић: Лик кнеза Александра Карађорђевића у династичким панегирицима Јована Хацића

Зорица Несторовић: Елементи државотворног родољубља у књижевном и педагошком раду Матије Бана за време владавине кнеза Александра Карађорђевића

Маријана Кокановић Марковић: Музика на двору кнеза Александра Карађорђевића

Тања Вићентић: Јавне свечаности у Тополи за време кнеза Александра Карађорђевића из путописних и дневничких бележака његових савременика

Дискусија

Ручак

Уторак, 4. новембар 2025.

✧ Библиотека Института за књижевност и уметност у Београду ✧

Четврта сесија (9:00–10:45), председава Горан Максимовић, секретар Дејан Илић

Горан Максимовић: Дневнички записи о четовању војводе Петра Мркоњића у Босанској Крајини (1875–1876)

Дејан Илић: Епска биографија краља Петра I Карађорђевића

Ана Милинковић: „Краљ у бачви”: шаљива анегдота о краљу Петру I Карађорђевићу у локалној усменој традицији

Саша Кнежевић: Ослободилац и ујединитељ у пјесмама Милована Војичића

Предраг Петровић: Година краља: лик краља Петра I у романима *Време смрти* Добрице Ћосића и *Велики рат* Александра Гаталице

Наташа Марјановић: Музички одједи крунисања краља Петра I Карађорђевића

Весна Матовић: Карађорђевићи као историјске личности и књижевни јунаци у делу Пере Тодоровића

Дискусија

Пауза

Пета сесија (11:15–12:45), председава Татјана Јовићевић, секретар Александра Стевановић

Александра П. Стевановић: На размеђи светова: дијалектика лепог и ружног у путописној прози кнеза Божидача Карађорђевића

Татјана Јовићевић: „Какав си ти Карађорђевић с том плавом косицом?": о „осећајности краја века" у путописима љупког принца Божидача Карађорђевића

Снежана Милосављевић Милић: Поетика чула у записима о Индији кнеза Божидача Карађорђевића – прилог Оријенталној сензопоезици

Нађа Ђурић: Приповедна проза Божидача Карађорђевића

Дуња Ранчић: Сам свој јунак: неостварљиви приповедачки импулси у записима Ђорђа Карађорђевића

Александар Милановић: Језичко-стилске одлике мемоара Ђорђа Карађорђевића

Дискусија

Пауза

Шеста сесија (13:15–15:00), председава Зорица Хацић Радовић, секретар Јелена Милић

Јана Алексић: „Другачији Србин" – личност кнеза Павла Карађорђевића у биографским и мемоарским списима

Зорица Хацић Радовић: Милан Кашанин о кнезу Павлу Карађорђевићу

Славица Гароња Радованац: Три историјска полома прве половине 20. века у мемоарима жена династије Карађорђевић [књегиња Дарија Карађорђевић, књегиња Јелена Романов Карађорђевић (Јелена Петровна) и принцеза Јелисавета Карађорђевић]

Дејан Вукелић: Портрет Марије Антоанете као екфраза краја империје у мемоарима Јелене Карађорђевић Романов

Бојана Антонић: Књижевни портрет краљице Марије

Јелена Милић: Лик Карађорђа Петровића у роману *Востаније* Светлане Велмар-Јанковић

Милица Кандић: Између књижевности и фактографије – лик Ђорђа Карађорђевића у причи „Принц Ђорђе од Србије” Славице Гароње

Дискусија и завршне речи

Ручак

Среда, 5. новембар 2025.

Излет

Посета Дворском комплексу на Дедињу и обиласци Орашца, Тополе и Опленца

(Полазак у 9 часова, Улица адмирала Гепрата, преко пута Вазнесењске цркве)

АПСТРАКТИ

Драгана Вукићевић

prof.vukicevic.dragana@gmail.com

ДВОР И ДОМ У ПРОЗИ О КАРАЂОРЂЕВИЋИМА

У раду ћемо се бавити просторним метафорама у прози о Карађорђевићима – централна је метафора двора као полисемичког простора, истовремено приватног и јавног, личног и државног. Двор се анализира као простор са више или мање затамњеним функцијама, као симболички простор (гнезда, дома, континуитета, традиције, одрастања), али и као опасан простор изложености, надзирања. У фокусу рада биће и алтернативни простори дворудому: хотели, летњиковци, привремени смештаји... У раду ће се варирати контрастно постављен простор личног (идентитетског) предачког са неместима, транзитним и неидентитетским (основа је дефиниција неместа Марка Ожеа (Marc Augé)). Посебна пажња биће посвећена гробницама – идеји јединствене танатичне куће (дома). Метафора дома ће се везати и за простор отаџбине, с једне стране, а с друге, за избеглиштво, прогонство и странствовање. Примарну грађу чиниће документарна проза коју су писали Карађорђевићи или која је писана о њима.

Кључне речи: двор, дом, Карађорђевићи, Карађорђев град, Оплепац

Игор Борозан

borozan.igor73@gmail.com

ADVENTUS AUGUSTI: СПОМЕНИК КРАЉУ ПЕТРУ I КАРАЂОРЂЕВИЋУ У ВЕЛИКОМ БЕЧКЕРЕКУ

Споменик краљу Петру I Карађорђевићу, откривен 1926. године у некадашњем Великом Бечкереку, представља један од најзначајнијих владарских коњаничких споменика у међуратној Краљевини СХС/Југославији. Дело је угледног вајара Рудолфа Валдеца, ангажованог протагонисте у служби пропаганде владајуће југословенске и српске династије Карађорђевић. Својим

патосом, али и рељефним представама, *Прелазак преко Албаније* и *Улазак краља Петра у Зрењанин*, споменик недвосмислено потврђује употребу римског империјалног концепта *adventus Augusti*. Овом скулптуром, на симболичан начин, евоцира се владарски тријумф који је, још од античких времена, подразумевао свечани улазак суверена у град и стављање под његову заштиту. Моћна фигура краља Петра, као и експресивни рељефи, упућују на делотворност уметности у служби политичке пропаганде династије, остајући трајно сведочанство о повезаности естетског и харизматичног у оквиру производње империјалне традиције у међуратном периоду.

Кључне речи: краљ Петар I Карађорђевић, Велики Бечкерек, *adventus Augusti*, Рудолф Валдец, коњаничка скулптура

Тамара Љујић

tamara.ljujic@gmail.com

ИЗМЕЋУ КРУНЕ И ОГЛЕДАЛА: ВЛАДАРИ ДИНАСТИЈЕ КАРАЂОРЂЕВИЋ У СРПСКОЈ КЊИЖЕВНОСТИ

У овом раду истражује се начин на који су владари из породице Карађорђевић представљени у књижевном корпусу од 19. до 21. века. Посебна пажња посвећена је динамичним променама у представама ових владара – од њихове улоге као симбола монархистичке власти и предмета глорификације и критике, преко периода идеолошких обрачуна и маргинализације, до савременог преиспитивања значења њихове историјске улоге. Рад тежи да уочи како су спољни политички и идеолошки утицаји обликовали књижевне представе, како се књижевност с тим суочавала настојећи да очува уметничку аутономију, и какву улогу је при томе имао процес културног памћења и реконструкције историјског наратива.

Кључне речи: Карађорђевићи, Карађорђе, кнез Александар, краљ Петар I, краљ Александар, краљ Петар II, владар

**ГЛОРИФИКАЦИЈА ВЛАДАРСКЕ ПОРОДИЦЕ
КАРАЋОРЂЕВИЋ У АУТОРСКОЈ ПОЕЗИЈИ
ОД 1804. ДО 1945. ГОДИНЕ**

У раду ће бити обухваћено стиховано стваралаштво у националним оквирима инспирисано личностима и деловањем владарске породице Карађорђевић у ауторској поезији од 1804. до 1945. године – у апологетској стилизацији. Обухваћена грађа могла би бити представљена у неколико различитих форми: 1. праћењем „династичких” стихова у дијахронијској (поетичкој) линији, 2. праћењем лирске обраде владара по хронолошком принципу, 3. кроз типолошку синтезу (која би обухватила повод, рецепцију, тематизацију личности и догађаја) и 4. издвајањем уметнички најрелевантнијих текстова. Тежићемо укрштају друга два приступа – из обиља типолошки систематизоване грађе указаћемо на текстове који завређују пажњу – спрам тренутка настанка и из данашње перспективе. Отуда, наша типологија покушаће да одговори на нека (унапред постављена) питања: Ко је најопеванији владар из династије Карађорђевић? У чијој лирској обради се препознаје највећи степен глорификације? Који поводи су у најзнатнијој мери подстакли лирску обраду (тј. опеваност)? Које песме комуницирају са данашњим читаоцем (тј. могле би бити актуализоване у широј јавности)? и: Зашто претежан број аутора има крајње маргинализован статус или су посреди имена непозната и академски профилисаном читаоцу? Биће предочен општи статус владарске породице Карађорђевић у назначеном периоду српске лирике

Кључне речи: Карађорђевићи, лирска песма, пригодница, глорификација, апологија

КАРАЂОРЂЕВИЋИ У *КРФСКОМ ЗАБАВНИКУ*

У раду ће бити анализирано место породице Карађорђевић, асоцијације на краља Петра и Александра као симболе одбране Србије. У прилозима књижевника, историчара и географа у свим бројевима *Крфског забавника* тумачићемо шире културолошке везе владарске породице, однос према народу и посебно песничку слику борбе коју воде Карађорђевићи. У оквиру *Крфског забавника* своје прилоге, поред Јован Дучића, Милутина Бојића, Диса приложио је и Јосип Сибе Миличић кога ћемо посебно анализирати као дипломатску фигуру и песника са Хвара дубоко оданог краљевској породици. Односи песничког, историјског, културолошког и географског кроз прилоге у јединственом часопису биће представљени као суштинска веза опстанка народа у рату и историји европских народа.

Кључне речи: рат, поезија, Карађорђевићи, историја, дипломатија, Крф

Душан Иванић
dusan.div@gmail.com

КАРАЂОРЂЕВА ЛИЦА У ОПУСУ СИМЕ МИЛУТИНОВИЋА САРАЈЛИЈЕ

Аутор описује обликовање Карађорђа као јунака у епском и драмском дјелу Симе Милутиновића Сарајлије. Карађорђе се у *Србијанки* предочава поступком митизације (рођење, послање) и историзације (устаничке околности, међународно окружење, личне карактеристике). У *Трагедији војска Карађорђа* исторично прелази у посвећење и кристалizacionу тачку сукоба Божје промисли и Сатаниног оспоравања људских дјела.

Кључне речи: Карађорђе, Сима Милутиновић Сарајлија, мит, историја

Станиша Војиновић

stanisavojinovic@eunet.rs

КАРАЂОРЂЕ У КОМЕНТАРИМА
ДРАГУТИНА МИЛУТИНОВИЋА УЗ *СРБИЈАНКУ*
СИМЕ МИЛУТИНОВИЋА САРАЈЛИЈЕ

Драгутин (Драгиша) Милутиновић је од 1894. године припремао критичко издање *Србијанке* и написао Коментаре. Ово издање је припремао до смрти, али није успео да га доврши због сложености теме – историје Карађорђевог устанка.

Кључне речи: Први српски устанак, поезија, спев, језик, кованице

Јована Милованчевић

jmilovancevic@yahoo.com

ЊЕГОШ О КАРАЂОРЂУ – СТИХОВИ ДУБОКЕ ОДАНОСТИ

Предмет анализе овог рада биће лик вожда Карађорђа у књижевном делу Петра II Петровића Његоша. Упоришни текст у преобликовању, али и додатном конституисању Вождовог лика у уметничкој књижевности је *Посвета праху оца Србије*, која се налази на почетку *Горског вијенца*. Корпус песама посвећених Карађорђу у Његошевом књижевном опусу није мали, те ћемо са становишта тематско-мотивских сличности и разлика тумачити и песме: *У похвалу Кара-Ђорђу Петровићу*, *Сабљи бесмртнога вожда Карађорђа*, *Под сликом Карађорђевог* и др. Идеја рада је да укажемо на континуитет мишљења и опевања вође Првог српског устанка од народних певача до Његоша, али и да истакнемо особености Вождовог лика посредованих Његошевом самосталном песничком имажинацијом.

Кључне речи: Његош, Карађорђе, *Посвета праху оца Србије*, народни певач, романтизам

ВОЖД КАРАЂОРЂЕ И УСТАНИЧКА СРБИЈА У ДЕЛУ КОНСТАНТИНА НЕНАДОВИЋА

Рад се бави анализом представа вожда Карађорђа и устаничке Србије у делу Константина Ненадовића *Живот и дела великог Ђорђа Петровића Кара-Ђорђа, врховног војска, ослободиоца и владара Србије и живот његових војвода и јунака*, штампаном у Бечу 1883/1884. године у два тома. У околностима државно-политичке доминације династије Обреновић, појава оваквог издања представљала је својеврстан одговор на бројне текстове који су се објављивали против династије Карађорђевић и њеног родоначелника. О његовој пропагандној функцији указује и чињеница да је Србија 1882. године постала Краљевина под династијом Обреновић, што се директно одражавало и на коначно уобличавање националног мита о ослободиоцу и оцу нације у лику кнеза Милоша Обреновића. У том контексту Ненадовићево дело требало је поново да оживи сећање на период Првог српског устанка као почетка утемељења нововековне српске државе и вожда Карађорђа, њеног првог ослободиоца, владара и трагичног генија. Извори за писање књиге била су до тада објављена дела о Првом српском устанку, његовим личностима и догађајима, Карађорђева писма, али и казивања његових бораца, као и чланова њихових породица, које је аутор бележио када је као предавач на Војној академији са ученицима путовао по Србији и том приликом проучавао шанчеве и друга Карађорђева бојишта. Значајан допринос у коначном уобличавању дела дали су илустровани прилози који су својим решењима добро пратили литерарне предлошке на којима су били базирани.

Кључне речи: вожд Карађорђе, Први српски устанак, Србија, Константин Ненадовић, биографије, пропаганда, илустрације

Ана Живковић

ja.zanita@yahoo.com

ЛИК ВОЖДА КАРАЂОРЂА У СРПСКОЈ ДРАМИ ИЗМЕЂУ ДВА СВЕТСКА РАТА

Предмет овог истраживања обухвата лик вожда Карађорђа у српској драмској књижевности између два светска рата. Књижевноисторијским и књижевнотеоријским приступом испитују се особености драмског јунака у следећим књижевним делима: *Устанак 1804. године* (1921) Александра Станковића, *Србија се умирит не може* (1927) Миодрага Н. Никачевића, *Радојко Сајтара* (1937) Николе Т. Ђурића и *Кад догори до ноката* (1941) Ранка Младеновића. Третман устаничког вође није истовестан у поменутих драмским остварењима, с обзиром на то да се драмски писци одлучују и за апологетски и за критички однос према обликованом моделу Карађорђевог владавине, што усмерава ка уверењу да српску драмску књижевност између два светска рата умногоме опредељује динамични однос историографске и легендарне интерпретације догађаја.

Кључне речи: Карађорђе, драма, устанак, историја, мит, А. Станковић, М. Никачевић, Н. Ђурић, Р. Младеновић

Радомир Путник

radomirputnik@gmail.com

ЛИК КАРАЂОРЂА У САВРЕМЕНОЈ СРПСКОЈ ПОЗОРИШНОЈ ДРАМИ

Театролог Алојз Ујес констатовао је 1970. године у каталогу изложбе „Карађорђе у драми и позоришту”, одржаној у Галерији САНУ, да је лику Карађорђа посвећено двадесет три драме на пет језика. Међутим, од 1970. па до краја 20. века, појавиле су се још три драме српских писаца у којима је Карађорђе драмски јунак. Реч је о делима Милана Ђоковића *Вождова дипломатија*, Жарка Команина *Вожд Карађорђе и кнез Милош* и Миладина Шеварлића

Карађорђе. Драма Милана Ђоковића није приказана, док су драме Жарка Команина и Миладина Шеварлића приказане у Народним позориштима у Београду и Нишу. У овој раду пажња ће бити посвећена анализи наведене три драме са намером да се истражи на који начин савремени аутори виде лик Карађорђа као драмског јунака.

Кључне речи: Карађорђе, Српска револуција, историјска драма

Бошко Сувајџић

boskosuvajdzic65@gmail.com

**„КО ЋЕ ЗМАЈА СПАВАЋИВА НАЋИ?”
МИТ О ЈУНАКУ У ЕПСКОЈ ПЕСМИ И
ДРАМИ О ВОЖДУ КАРАЂОРЂУ**

Устаничка поезија не моделује епску биографију војда Карађорђа. Она се формира према обрасцима митске приче. Рођење изузетног детета праћено је космичким предсказањима његове несвакидашње судбине и белезима који упућују на змајевитост јунака. Формулом о изузетном расту и обдарености у усменој традицији образлаже се појава изузетних јунака као што су Милош Обилић, Марко Краљевић, Сибињанин Јанко и други. Митска матрица особито је активна у опису Карађорђеве смрти као ритуалне жртве. Ту су комплексно представљени неколики мотиви: убиство у гори, сан као предворје смрти, одсецање главе и комадање тела у функцији ритуалног приношења жртве, те казна која због страшних злодејстава, по механизму обликовања историјских и културно-историјских предања, неминовно стиже починиоце. У раду ће бити речи о лику војда Карађорђа у епској песми и драми.

Кључне речи: епска биографија, мит о јунаку, змај, Филип Вишњић, савремена српска драма

Ана Козић

ana.kozic@hotmail.com

ЛИК КАРАЂОРЂА У РОМАНУ *ГОСПОДАРИ* ДАНКА ПОПОВИЋА

У раду се анализирају поступци изградње и карактеризације лика Карађорђа у роману *Господари* Данка Поповића. Посебна пажња посвећена је митској димензији Карађорђевој личности и расколу до којег долази између легенде о Карађорђу и његових последњих дана и смрти. Рад указује и на сложен однос између Карађорђа и Милоша Обреновића, при чему се разматра и Милошева владарска позиција кроз механизме спољне и унутрашње политике. Кроз тумачење Карађорђевог лика и његове судбине, указује се и на историјска и морална питања која ће обележити српски народ.

Кључне речи: Данко Поповић, роман, ликови, карактеризација, мит, Карађорђе, Милош Обреновић

Бранко Златковић

branzlat@gmail.com

КНЕЗ АЛЕКСАНДАР КАРАЂОРЂЕВИЋ И ЊЕГОВО ДОБА – ОД ИСТОРИЈЕ ДО УСМЕНЕ ХРОНИКЕ

На основу ширег увида у корпус историографске, биографске, мемоарске, путописне и памфлетске литературе, као и периодике и оскуднијих антологија усмене прозе, у раду ће се хронолошким и тематским поступцима систематизовати поглавито усмени жанрови – анегдоте, предања, гласине, приче из живота, песме – који на карактеристичан начин памте и сведоче о личности кнеза Александра Карађорђевића и његовој епохи владавине. Огледни књижевни примери интерпретирају и представљају фрагменте својеврсне усмене и „народне” историје у периоду од 1842. до 1858. године. У зависности од талената и намера казивача, певача, аутора или редактора извора грађе, усмени жанрови могу

бити информативни, забавни, аналитични, спекулативни, афирмативни, критички, политички и династички тенденциозни.

Кључне речи: кнез Александар Карађорђевић и његова епоха, књижевна и документарна литература, усмени жанрови, историја, хроника

Радослав Ераковић

rasha@ff.uns.ac.rs

ЛИК КНЕЗА АЛЕКСАНДРА КАРАЂОРЂЕВИЋА У ДИНАСТИЧКИМ ПАНЕГИРИЦИМА ЈОВАНА ХАЦИЋА

У овом раду покушаћемо да разјаснимо у којој мери је владарска судбина кнеза Александра Карађорђевића (1806–1885) послужила као тематска инспирација за настанак друштвено-ангажованих поетских сочиненија Јована Хацића (1799–1869). За разлику од песме неспорне антологијске вредности, под насловом *Први прелазак Црног Борђа из Србије у Срем, па у Крушедол манастир, пред Немачко-турски рат, около год. 1787*, лирическа остварења инспирисана животом и владавином Вождовог најмлађег сина о(п)стала су на маргини малобројних савремених проучавања књижевног стваралаштва Јована Хацића. Због тога сматрамо како је неопходно преиспитати књижевноисторијски значај песама *Књазу србском Александру Карађорђевићу и [Песме србске] пред избор други књаза Александра Карађорђевића*, уз посебан осврт на чињеницу како нам тематске линије додира, између два наведена дела, омогућавају да интелектуално свестраног пречанина-карађорђевићевца представимо као творца панегиричког диптиха чији је настанак, без сваке сумње, каузално повезан са исходом уставобранитељског преврата из 1842. године.

Кључне речи: Јован Хацић (Милош Светић), кнез Александар Карађорђевић, уставобранитељи, српска књижевност 19. века, поезија, лик владара, панегирички диптих, песнички субјект

Зорица Несторовић

zodeam@gmail.com

zorica.nestorovic@fil.bg.ac.rs

ЕЛЕМЕНТИ ДРЖАВОТВОРНОГ РОДОЉУБЉА
У КЊИЖЕВНОМ И ПЕДАГОШКОМ РАДУ МАТИЈЕ БАНА
ЗА ВРЕМЕ ВЛАДАВИНЕ
КНЕЗА АЛЕКСАНДРА КАРАЂОРЂЕВИЋА

Имајући на уму вишеструку и разноврсну делатност српског књижевника, професора и дипломате Матије Бана (1818–1903) како у политичком, тако и у културном животу Србије током владавине кнеза Александра Карађорђевића (1842–1858), желимо да осветлимо елементе такозваног државотворног родољубља у оквирима Бановог књижевног и педагошког рада. У том смислу, основни предмет наше анализе биће како песништво овог знаменитог Дубровчанина, тако и његово покретање и уређивање часописа *Воспитатель женскій* који је изашао у три свеске 1847. године, може се узети за Банов ангажман као васпитача кћери кнеза Александра.

Кључне речи: Матија Бан, кнез Александар Карађорђевић, Карађорђевићев лик, *Воспитатель женскій*, српска педагошка периодика за жене, улога жене у национално-просветитељском контексту друштвеног развоја, државотворно родољубље, српски класицизам, српски (пред)романтизам

Маријана Кокановић Марковић

marijanakokanovic@yahoo.com

МУЗИКА НА ДВОРУ
КНЕЗА АЛЕКСАНДРА КАРАЂОРЂЕВИЋА

Предмет истраживања овог рада је улога и допринос кнеза Александра и кнегиње Персиде Карађорђевић у унапређењу музичког живота престонице. Разматране су уметничке праксе у приватним и полуприватним просторима – на примеру салона

кнегиње Персиде Карађорђевић, која је свирала клавир и компоновала. О значају музике на двору сведочи и настава музике кнежевској деци, за коју је био задужен пијаниста и композитор Алојз Калауз, који је своје композиције посвећивао припадницима династије Карађорђевић. Посебна пажња посвећена је доприносу кнеза Александра унапређењу музицирања Књажевске капеле, којом је руководио Јосиф Шлезингер. Сфера јавног музичког живота представљена је кроз гостовања истакнутих уметника попут Јохана Штрауса млађег и Ватрослава Лисинског. У јесен 1847. године, у оквиру велике турнеје, Штраус је наступио у Београду са својим оркестром, где га је примио кнез Александар, коме је композитор посветио *Alexander-Quadrille*, ор. 33. За ту прилику, Штраус је од кнеза добио новчану награду, златни сат са краљевским грбом и бројне друге дарове.

Кључне речи: кнез Александар Карађорђевић, кнегиња Персида Карађорђевић, Алојз Калауз, Јосиф Шлезингер, Јохан Штраус млађи, Ватрослав Лисински

Тања Вићентић

tanja.vicentic@gmail.com

ЈАВНЕ СВЕЧАНОСТИ У ТОПОЛИ ЗА ВРЕМЕ КНЕЗА АЛЕКСАНДРА КАРАЂОРЂЕВИЋА ИЗ ПУТОПИСНИХ И ДНЕВНИЧКИХ БЕЛЕЖАКА ЊЕГОВИХ САВРЕМЕНИКА

Тематски оквир рада подразумева анализу приказа јавних свечаности у Тополи за време кнеза Александра Карађорђевића, објављиваних у штампаним медијима (*Србске новине*) и сачуваних у дневничким белешкама његових савременика. Топола је место које се за време Карађорђа конституише као устаничка престоница, где се формира и први двор, и које се даље обликује за време кнеза Александра Карађорђевића, постајући временом један од најважнијих династичких топоса. У недостатку других извора, сачувани текстови са путописним елементима и дневничке белешке савременика кнеза Александра доносе драгоцене информације о његовим посетама Тополи, о дворском приватном и

јавном простору. Ту су и сведочанства у вези са прославама празника Рођења Богородичиног коме је храм у Тополи посвећен, слављењем Св. Климента, заштитника породице Карађорђевић, али и о сахранама чланова кнежевске породице. Конципиране као владарско-династичке светковине, поменуте јавне свечаности чврсто су повезане са идејом потврђивања и истицања легитимитета кнежеве власти и владарске породице. Текстови објављени у *Србским новинама* са путописним елементима, од којих посебно издвајамо *Писмо пријатељу* и *Одговор пријатељу* непознатог аутора потписаног псеудонимом Родољуб и дневничке белешке Милана Ђ. Милићевића, *Из мојих успомена*, ретки су извори који доносе, између осталог, податке о јавним свечаностима у Тополи.

Кључне речи: кнез Александар Карађорђевић, Топола, јавне свечаности, *Србске новине*, дневничке и путописне белешке

Горан Максимовић

goran.maksimovic@filfak.ni.ac.rs

ДНЕВНИЧКИ ЗАПИСИ О ЧЕТОВАЊУ ВОЈВОДЕ ПЕТРА МРКОЊИЋА У БОСАНСКОЈ КРАЈИНИ (1875–1876)

У реферату је указано на документарни и умјетнички значај дневничких записа Петра А. Карађорђевића о устаничком четовању у Босни и Херцеговини од почетка јула 1875. до 7. јула 1876. године. Дневник су из рукописне заоставштине краља Петра Карађорђевића приредили за штампу под насловом *Дневни записи једног усташа*, двојица историчара Милан Стевчић и Милорад Радевић. У нашој интерпретацији усмјерена је пажња на искреност дневничких доживљаја, на упечатљиво умјетничко дочаравање атмосфере, на документарну основу у приказивању организације устанка и односа међу устаничким вођама, на морал и идеологију устаника и сл. Захваљујући овим сачуваним а потом и објављеним дневничким записима добили смо аутентичну, подједнако документарну и умјетничку, слику српског устанка у Босанској Крајини 1875–76. године.

Кључне речи: дневник, документарно, умјетничко, четовање, устанак, Босна и Херцеговина

Предраг Петровић
redja611@yahoo.com

ГОДИНА КРАЉА: ЛИК КРАЉА ПЕТРА I У РОМАНИМА
ВРЕМЕ СМРТИ ДОБРИЦЕ ЋОСИЋА И
ВЕЛИКИ РАТ АЛЕКСАНДРА ГАТАЛИЦЕ

У реду ћемо се бавити могућностима књижевног обликовања историјске личности краља Петра I у романима о Првом светском рату аутора Добрице Ћосића и Александра Гаталице.

Кључне речи: роман, историја, фикција, приповедање, Први светски рат

Дејан Илић
deki.ilic.dejo@gmail.com

ЕПСКА БИОГРАФИЈА КРАЉА ПЕТРА I КАРАЂОРЂЕВИЋА

Краљ Петар I остао је упамћен у народу као ујединитељ и као „чика Пера”, као државник и човек из народа, неко близак и „свој”. Краљево држање, његова флексибилност у владавини и, нарочито, учешће и победа у Првом светском рату утицали су на креирање бројних фолклорних наратива у којима је овај владар означен позитивно. Несумњиво је на уобличавање фолклорног и епског лика краља Петра утицала и државна идеологија новоуспостављене краљевине. Однос фолклорног, првенствено епског, лика овог владара према историјском прототипу биће главна окосница предстојећег истраживања. Испитиваћемо како се уобличава епска биографија краља Петра I и како се његов лик односи према осталим типским ликовима владара у српској епизи. Нарочита пажња биће посвећена идеолошком осмишљавању

краљевог лика и значају који упућивање на кључне догађаје српске историје запамћене у епској свести има за обликовање лика.

Кључне речи: краљ Петар I Карађорђевић, лик владара, епске песме, епска биографија, балкански ратови, Први светски рат

Ана Милинковић

anagarsija93@hotmail.com

„КРАЉ У БАЧВИ”: ШАЉИВА АНЕГДОТА О КРАЉУ ПЕТРУ I КАРАЂОРЂЕВИЋУ У ЛОКАЛНОЈ УСМЕНОЈ ТРАДИЦИЈИ

У раду се анализирају две варијанте шаљиве анегдоте о тајној посети краља Петра I Карађорђевића Рибарској бањи, забележене на територији села Рибаре (Расински округ). Поменуто бањско лечилиште било је познато и као „краљевска бања” и једно од омиљених одмаралишта династије Карађорђевић, што се одразило и на локалну усмену традицију и колективно сећање заједнице. Обе варијанте тематизују исти догађај – скривање краља у бачви како би неопажено допутовао у бањско место. Варијанте ове анегдоте осветљавају представу о краљу Петру као народном владару. Оне се ипак међусобно разликују у наративној структури и приповедном фокусу. Занимљиво је да их казује исти приповедач, али у два различита контекста и у временском размаку од четири године, што отвара простор за испитивање жанровске флексибилности анегдоте и својствености усменог приповедања да се прилагоди интересовањима публике и приповедном контексту у оквиру којег настаје. Упоређивањем ових варијаната показује се како усмено приповедање функционише у конкретним комуникацијским околностима, као и како локална анегдота може добити шири историјски и симболички значења. Рад указује на важност контекста у обликовању усменог текста и на динамичну природу анегдоте као фолклорног жанра.

Кључне речи: Карађорђевићи, краљ Петар I, шаљива усмена анегдота, контекст приповедања, Рибаре (Расински округ), Рибарска бања, теренско истраживање фолклора

Саша Кнежевић
knezsa@yahoo.com
sasa.knezevic@ff.ues.rs.ba

ОСЛОБОДИЛАЦ И УЈЕДИНИТЕЉ У ПЈЕСМАМА МИЛОВАНА ВОЈИЧИЋА

Међу пјесмама које је Милован Војичић послао Милману Перију, а које се чувају у његовој колекцији у Харвардској библиотеци, налази се већи број наслова посвећен Првом свјетском рату и поратном времену. Главни јунаци ових пјесама су Краљ Петар I Ослободилац и Краљ Александар Ујединитељ. У овом раду ћемо настојати показати како су ова два двадесетовјековна Карађорђевића интерполирана у епску народну пјесму.

Кључне речи: Ослободилац, Ујединитељ, Милован Војичић, епска пјесма

Наташа Марјановић
natasamarjanovic4@gmail.com

МУЗИЧКИ ОДЈЕЦИ КРУНИСАЊА КРАЉА ПЕТРА I КАРАЂОРЂЕВИЋА

Циљ овог истраживања је осветљење музичког сегмента церемоније крунисања краља Петра I Карађорђевића, као и ширег контекста одавања почасти овом владару језиком музике. Убрзо по доласку краља Петра на власт, у Народном позоришту у Београду одржана је свечаност и изведена су дела Стевана Стојановића Мокрањца, Јосифа Шлезингера, Јосифа Бродила, Кнегиње Персиде Карађорђевић и Даворина Јенка, која текстовима и музиком величају личности Карађорђа и његових наследника. Поводом годишњице краљевог ступања на престо, Мокрањац је компоновао пригодне композиције за мешовити хор: *Поздрав краљу*, *Ступи у свети Божији храм* и *Краљу Петре*, као и неколико црквених песама за сам чин крунисања у Саборној цркви у Београду, 21/8.

септембра 1904. Носиоци овог музичког извођења били су чланови Београдског певачког друштва, под композиторовом управом. У свечаној процесији поводом крунисања учествовало је више од десет певачких друштава из Старог Ацибеговца, Лесковца, Ниша, Пирота, Крушевца, Неготина, Трстеника, Кличевца, Зајечара, Јагодине и Београда, а исте вечери, у сали на Булевару одржан је концерт савезних певачких друштава, на чијем су репертоару била дела Стевана Мокрањца, Јосифа Маринковића, Даворина Јенка и Стевана Шрама.

Архивска нотна грађа, као и сродни примарни и секундарни извори који сведоче о поменутих догађајима, подстичу и разгранаване даљих истраживања. Увидом у композиторско стваралаштво и објављена музичка издања посвећена краљу Петру I, из пера домаћих и страних аутора, отвара се још једна перспектива за тумачење позиције Карађорђевића у сложеним токовима европске културне историје и историје музике 19. и 20. века.

Кључне речи: краљ Петар I Карађорђевић, крунисање, музика, Стеван Стојановић Мокрањац, Београдско певачко друштво

Весна Матовић

vesna.matovic@outlook.com

КАРАЂОРЂЕВИЋИ КАО ИСТОРИЈСКЕ ЛИЧНОСТИ И КЊИЖЕВНИ ЈУНАЦИ У ДЕЛУ ПЕРЕ ТОДОРОВИЋА

У мањој мери но Обреновићи, Карађорђевићи су били део личне и политичке биографије Пере Тодоровића и својом владавином обележили време његове ране младости и последње године живота. У почетку доживљаван као „карађорђевац”, а након помиловања од краља Милана због Тимочке буне, као „обреновићевац”, овај познати новинар, књижевник и политичар је у романескној, мемоарској и публицистичкој прози писао о Карађорђевићима као легитимним и заслужним судеоницима националне историје, не прећуткујући њихове грешке. И, како је

посебно истицао, чинио је то у време Обреновића, као што је и након њиховог истребљења и повратка Карађорђевића, наставио да пише о ономе што је код Обреновића било позитивно. У схватању историје и политике и концепту друштвеног и економског развоја Србије, Тодоровић је био усамљен и не мање особен по начину на који је те идеје и концепте заступао и бранио.

Уместо супротстављености двеју династија, Тодоровић је преферирао њихову комплементарност, па су Карађорђевићи и Обреновићи постављани не као објекти идеализације, већ често као међусобно рефлектујућа огледала у којима се одражавало геополитичко стање земље. Тиме се откривала комплексност националне историје, али и искључивости и заблуде њених судеоника. Врстан новинар и даровит писац, притом један од главних поборника програмског реализма, Тодоровић је прибегавао различитим жанровским формама и неретко их трансформисао сходно сопственим потребама. Кретао се од митских слојева и ониричке фантастике у историјском роману *Смрт Карађорђева* до „историјске грађе” за „српску повесницу” у чланку о Карађорђу у *Малим новинама* („Династичко питање”, 1894). Текст под насловом „Громовнику Карађорђу”, штампан у најхибриднијем ауторовом делу *Огледалу*, аутобиографског и аутопоетичког је карактера и открива мотиве пишчеве везаности за култ Војда као и разлоге за писање романа о њему.

Кључне речи: историја, политика, књижевност, фикционално, нефикционално, жанр

Александра П. Стевановић

al.stevanovic9@gmail.com

НА РАЗМЕЋИ СВЕТОВА:

ДИЈАЛЕКТИКА ЛЕПОГ И РУЖНОГ У ПУТОПИСНОЈ ПРОЗИ КНЕЗА БОЖИДАРА КАРАЂОРЂЕВИЋА

Кнез Божидар Карађорђевић (1862–1908) један је од најмање истражених мушких чланова породице Карађорђевић. Као писац и стваралац, дуго је био занемарен у српској књижевности,

култури и историографији. Осим једне биографије Стевана К. Павловића посвећене његовом животу и делу, преведене 2018. с француског на српски језик, живот кнеза Божидача Карађорђевића до данас није детаљније истраживан. Честа путовања обележила су његов живот, а у путопису је пронашао простор да помири спољашње доживљаје са унутрашњим трагањем за смислом. Као племић, путник, уметник и космополита, кнез Божидар своја снажна визуелна и естетска искуства преточио је у поетизоване слике с путовања, посебно по Балкану и Индији. Иако је живео на Западу, Исток је у њему побудио снажан естетски и духовни доживљај света. Исток у његовим путописним белешкама није само географски простор који се отворио напуштањем Запада већ симболички праг нове осетљивости ка буђењу другачије естетике света. Рад истражује књижевну мотивацију кнеза Божидача Карађорђевића који највише простора за свој уметнички израз налази у путописима на Истоку где осећа снажну поетику супротности. Његови путописи представљају драгоцен увид у рецепцију Истока краја XIX века из угла једног образованог европског аристократе. Анализом његовог књижевног израза, с освртом на аристократско и сликарско наслеђе у контексту сусрета са другим културама, рад има за циљ да расветли допринос кнеза Божидача Карађорђевића европској и српској књижевности.

Кључне речи: кнез Божидар Карађорђевић, путописна књижевност, *Путевима Балкана, Записи о Индији*, лепо и ружно

Татјана Јовићевић

tbjovicevic@gmail.com

„КАКАВ СИ ТИ КАРАЂОРЂЕВИЋ С ТОМ ПЛАВОМ КОСИЦОМ?”:

О „ОСЕЋАЈНОСТИ КРАЈА ВЕКА” У ПУТОПИСИМА ЉУПКОГ ПРИНЦА БОЖИДАРА КАРАЂОРЂЕВИЋА

Кнез Божидар Карађорђевић, праунук вожда Карађорђа из наследне линије која никад није постала владарска, највећи део живота је, уз мајку Сару, рођену Анастасијевић, провео у Паризу и

Ници, крећући се у различитим монденским, а потом, по сопственом избору, у уметничким круговима који су отварали простор за исказивање његових ликовних и литерарних склоности и талената. Путописи из различитих земаља, које је писао за престижне француске ревије-промотере нових уметничких праваца, главно су сведочанство његовог присуства у културном животу ове земље и најизразитији показатељ особености његовог књижевног поступка, насталог на импресионистичком таласу који је у епохи модерне захватао различите уметности. У овом раду тај књижевни поступак и осећајност која се њиме посредује биће анализирани на примерима његових европских путописа: четири са Балкана и једног из Скандинавије.

Кључне речи: Божидар Карађорђевић, путопис, импресионизам, осећајност доба модерне

Снежана Милосављевић Милић
snezana.milosavljevic.milic@gmail.com

ПОЕТИКА ЧУЛА У ЗАПИСИМА О ИНДИЈИ КНЕЗА БОЖИДАРА КАРАЂОРЂЕВИЋА – ПРИЛОГ ОРИЈЕНТАЛНОЈ СЕНЗОПОЕТИЦИ

У раду се анализира поетика чулног света у делу *Записи о Индији* (1899) кнеза Божидара Карађорђевића. Постављајући већ у предговору интертекстуални оквир својим путописним белешкама, аутор је географском и историографском дискурсу још увек живог позитивистичког наслеђа супротставио текстуализацију једног другачијег, истовремено интимног и естетизованог искуства. Посебна пажња биће посвећена доминантним олфактивним, ауралним и визуелним сензотопима као литерарним еквивалентима „земље јасмина, ружа, куге и глади”, како на почетку путописа Карађорђевић језгровито описује Индију. Иако није сасвим лишен рефлекса просветитељске епистемологије и етнографизма, кнежев индијски путопис се управо атмосферичким и чулним световима приближава надлазећем модернистичком сензотопу. Ауторова фасцинација сензацијама као парадигма естетизованог сусрета

субјекта са објективном стварношћу, посредно сведочи о комплементарности уметничког и стваралачког надахнућа писца, сликара и радозналост путника.

Кључне речи: Божидар Карађорђевић, *Записи о Индији*, сензотоп, сензопоетика

Нађа Ђурић

nadja.djuric@gmail.com

ПРИПОВЕДНА ПРОЗА БОЖИДАРА КАРАЂОРЂЕВИЋА

У оквиру нашег излагања пажњу ћемо посветити мање проученом сегменту књижевног дела Божидара Карађорђевића, његовој приповедној прози. Настојаћемо да пружимо што потпунији преглед корпуса који обухвата приче које је Карађорђевић објављивао за живота у периодици, као и оне које је постхумно објавио Жан Фино (Jean Finot) у збирци *Многоструки живот* [*La Vie multiple (nouvelles posthumes)*, 1921]. Посебно ћемо се задржати на тематској анализи, али ћемо се такође осврнути на разлике у стилу и књижевном поступку које се могу уочити између Карађорђевићеве путописне и приповедне прозе.

Кључне речи: Божидар Карађорђевић, приповедна проза, *Многоструки живот*, тематска анализа

Дуња Ранчић

dunja.rancic@uf.bg.ac.rs

САМ СВОЈ ЈУНАК: НЕОСТВАРЉИВИ ПРИПОВЕДАЧКИ ИМПУЛСИ У ЗАПИСИМА ЂОРЂА КАРАЂОРЂЕВИЋА

У раду се анализира аутонарација принца Ђорђа Карађорђевића (1887–1972), са посебном пажњом на приповедне стратегије самообликовања јунака. Поређењем књига *Из мојих записа* (1925) и *Истина о моме животу* (објављене као фељтон 1968, а потом као књига 1969), уочава се више временских тачака

из којих се ретроспективно осмишљава прошлост, а у њима и вишеструкост природе приповедачког импулса који осмишљавањем управља. Двоструки приповедни идентитет Ђорђа Карађорђевића, при том, у каснијим је записима додатно преломљен призмом редакторске руке, али њена улога у функционисању текста није само цензорска у погледу садржине. Не само веродостојност изреченог, већ и смисао како аутобиографске приче о расту индивидуе до своје мере *доброг живота*, тако и мемоарске рефлексije и сведочења о њеној улози у јавним збивањима, осујећени су управо садржином тог живота, у коме су и приватно и јавно биће приповедача у расцепу између тумачења стварности ослоњеног на жељену слику о себи као јунаку и оног вишка који се том тумачењу опире.

Кључне речи: Ђорђе Карађорђевић, аутонарација, *Истина о моме животу*, приповедни идентитет, аутобиографија, мемоари

Александар Милановић

aleksandar.jus@gmail.com

ЈЕЗИЧКО-СТИЛСКЕ ОДЛИКЕ МЕМОАРА ЂОРЂА КАРАЂОРЂЕВИЋА

У раду се анализирају језичко-стилске црте мемоара принца Ђорђа Карађорђевића с примарним циљем да се установи колики је удео традиционалног династичког стила изражавања, а колики актуелних промена стандардног језика које је донела епоха „београдског стила”. Прва хипотеза, о утицају језика династије Карађорђевић, води паралели са језиком његових предака и рођака, а друга пре свега паралели са језиком Михаила Петровића Аласа и других представника „београдског стила” са којима је принц Ђорђе био у ближим културним и личним контактима. Све језичко-стилске карактеристике смештају се и у контекст тадашње актуелне жанровске норме мемоара.

Кључне речи: Ђорђе Карађорђевић, архаизам, језичка иновација, позајмљеница, београдски стил, модернизација израза, интелектуализација израза, европеизација израза

„ДРУГАЧИЈИ СРБИН” –
ЛИЧНОСТ КНЕЗА ПАВЛА КАРАЋОРЂЕВИЋА У
БИОГРАФСКИМ И МЕМОАРСКИМ СПИСИМА

Личност кнеза регента Павла Карађорђевића (1893–1976) деценијама је у званичним историографијама и колективном политичком памћењу представљана у негативном светлу. Разлог стигматизације лежи не само у чињеници да је, као члан династије Карађорђевић, био чинилац монархистичког државног устројства, што је у републиканској ери и новој социјалистичкој идеологији нужно имало негативно одређење, него, превасходно, у томе што је на самом крају његовог намесништва (1934–1941) Србија приступила Тројном пакту, што је условило његову абдикацију, а потом и прогонство из земље. Међутим, рехабилитација 2011. године отворила је простор за правоверније сагледавање државних одлука и политичких активности кнеза Павла у кризним тренуцима, као и за темељније упознавање са његовим приватним животом и карактером.

У раду ћемо пажњу посветити исказима и поступцима којима је, сходно законитостима жанра нефикцијске прозе, пре свега биографије и мемоара, одсликан кнежев портрет у сећањима његовим ближњих – краља Петра II Карађорђевића у *Животу једног краља* (1990), Кристине Оксенберг Карађорђевић у књизи *Краљевска династија: Повратак кући породице Карађорђевић* (2015), у остварењу Кнез Павле Карађорђевић: *Једна закаснела биографија* (британско издање 1980, српско 2021) које потписују Нил Балфур и Сали Макеј, односно у аутобиографији Јелисавете Карађорђевић *Тамо далеко* (2024). Осврнућемо се и на фрагментарне записе и преписку Милана Кашанина, кнежевог блиског сарадника и кума, управника Музеја кнеза Павла (1935–1944), као и на сећања Кашанинове кћерке Марине Бојић, која су објављена у саставу приређене рукописне заоставштине 2020. Сучељавајући ауторске перспективе покушаћемо да испитамо и документарну вредност наведених написа.

Кључне речи: кнез Павле Карађорђевић, Тројни пакт, Други светски рат, биографија, аутобиографија, мемоари, преписка

Зорица Хацић Радовић

zorica_hadzic@yahoo.com

МИЛАН КАШАНИН О КНЕЗУ ПАВЛУ КАРАЂОРЂЕВИЋУ

У раду ће се осветлити сарадња између Милана Кашанина и кнеза Павла Карађорђевића на основу сачуване преписке и бележака. Њихова сарадња била је, најпре, везана за рад Музеја савремене уметности односно Музеја кнеза Павла да би временом прерасла у пријатељство и кумство.

Кључне речи: кнез Павле Карађорђевић, Милан Кашанин, преписка, белешке, музеј

Славица Гароња Радованац

sgaronja@gmail.com

ТРИ ИСТОРИЈСКА ПОЛОМА ПРВЕ ПОЛОВИНЕ 20. ВЕКА У МЕМОАРИМА ЖЕНА ДИНАСТИЈЕ КАРАЂОРЂЕВИЋ [кнегиња Дарија Карађорђевић, кнегиња Јелена Романов Карађорђевић (Јелена Петровна) и принцеза Јелисавета Карађорђевић]

У раду се сагледавају мемоари три кнегиње (принцезе) династије Карађорђевић, настајали током Првог светског рата (повлачења преко Албаније 1915), Октобарске револуције 1917. и Мартовског пуча 1941, тек недавно преведени и објављени, а у којима се сагледавају из „женског угла” три кључна историјска полома, како за ову династију, тако и за целокупан српски (и руски) народ. Значај ових мемоара доприноси важном сагледавању преломних тренутака наше и европске историје, у којима су описани догађаји из корена променили живот и њихових ауторки, са далекосежним последицама.

Кључне речи: мемоари, жене, династија Карађорђевић, Први светски рат, Октобарска револуција 1917, Мартовски пуч 1941.

Дејан Вукелић

deovuk@gmail.com

ПОРТРЕТ МАРИЈЕ АНТОАНЕТЕ КАО ЕКФРАЗА КРАЈА ИМПЕРИЈЕ У МЕМОАРИМА ЈЕЛЕНЕ КАРАЂОРЂЕВИЋ РОМАНОВ

У мемоарима који тематизују последње две године боравка у Руском царству захваћеном бољшевичком револуцијом, Јелена Карађорђевић Романов (позната и као Јелена Петровна) евоцира свој последњи сусрет са Александром Фјодоровном који готово поприма снагу предзнака. Наиме, у једном од царичиних салона Александровског дворца она уочава монументалну таписерију са представом Марије Антоанете и њене деце, рађену по чувеној слици Мари Елизабет Виже-Лебрен, дворске портретисткиње злосрећне француске краљице. У питању је поклон француског председника Емила Лубеа царици током његове посете Русији 1902. године. У сећању српске принцезе овај дипломатски дар добија злокобно, готово пророчко значење, поставши „уклети” артефакт и весник надолazeћег краја Руске империје. Судбина Марије Антоанете и њене деце постаје тако огледало, упозорење и предзнак трагичне судбине која ће убрзо задесити Дом Романових. Полазећи од предоченог мемоарског фрагмента, у раду се њен доживљај гобленског портрета тумачи не само као опис уметничког дела и сведочанство историјског сусрета већ и као визуелни текст, својеврсна екфраза која надилази дескриптивну функцију. Уместо пукe иконографске анализе, њен наратив постаје визуелна алегорија трагичне судбине која тек треба да се деси, односно понови кроз призму накнадне историје. Интертекстуалним читањем, Марија Антоанета тако из прошлости најављује будућност, а Јелена Петровна постаје не само сведок, већ и интуитивни тумач трагичног синхронизитета историјских циклуса, чији ће исход и лично искусити.

Кључне речи: кнегиња Јелена Карађорђевић, царица Александра Фјодоровна, краљица Марија Антоанета, екфраза, синхронизитет, интертекстуалност, Романови

Бојана Антонић

bojanaantonc136@gmail.com

КЊИЖЕВНИ ПОРТРЕТ КРАЉИЦЕ МАРИЈЕ КАРАЂОРЂЕВИЋ

У раду ћемо анализирати на које начине се моделује лик краљице Марије Карађорђевић у књижевним делима — од књижевности за децу до романа и драме намењеним одраслим читаоцима. С тим у вези посебну пажњу обратићемо на улогу жанровских особености и конвенција у вези са варијантношћу приказа лика краљице Марије, на књижевну артикулацију историјског контекста анализом удела (не)фикционалног у изградњи књижевног лика историјске личности, као и на аспект интермедијалности при анализи позоришне адаптације драмског дела посвећеног краљици Марији и ликовне уметности у делу који лик краљице Марије представља најмлађим читаоцима.

Кључне речи: краљица Марија Карађорђевић, књижевност за децу, роман, драма, позориште, интермедијалност

Јелена Милић

jelenamilic018@gmail.com

ЛИК КАРАЂОРЂА ПЕТРОВИЋА У РОМАНУ *ВОСТАНИЈЕ* СВЕТЛАНЕ ВЕЛМАР-ЈАНКОВИЋ

У раду истражујемо поступке изградње лика Карађорђа Петровића у роману *Востаније: Улица Карађорђева* (2004) Светлане Велмар-Јанковић. Анализа превасходно обухвата нарацију (приповедача-летописца), унутрашњи монолог Карађорђеове сени којим се, са временске дистанце, преиспитују и ревалоризују јунакови поступци из прошлости, њихове

консеквенце и историјске околности, токове свести, ретроспекције, виртуелне наративе, коментаре (метапоетичке, метатекстуалне, информативне и етичке), хронотопе (Београда, Улице Карађорђево...), реторска питања, хипотипозе, теме и мотиве (трагичне кривице, греха, бег...), интерпоетичке и интержанровске (књижевне, есејистичке, мемоарске, историографске) конвенције, жанровску полиморфност романа (који се може читати као психолошки, роман о јунаку или историјска, ратна проза о Првом српском устанку), односно оне наративне технике романа *Востаније* којима је обликован аутентични фикционални лик Карађорђа Петровића.

Кључне речи: Карађорђе Петровић, лик, сен, наративне технике, хронотоп, Београд

Милица Кандић

milica.kandic@filum.kg.ac.rs

ИЗМЕЋУ КЊИЖЕВНОСТИ И ФАКТОГРАФИЈЕ:
ЛИК ЋОРЋА КАРАЋОРЂЕВИЋА У ПРИЧИ
„ПРИНЦ ЋОРЋЕ ОД СРБИЈЕ” СЛАВИЦЕ ГАРОЊЕ

Рад испитује релације између фактографије и књижевне, уметничке обраде историјских чињеница уз јасно истакнуто присуство гласа ауторке. Пратећи Карађорђевиће и породичне релације, посебно ће бити анализиран лик принца Ћорђа, али и историјско и књижевно обликовање и преобликовање лика. Такође, пажња ће бити усмерена и на коментаре који употпуњују књижевно-историјски свет јунака пружајући целовитији увид у живот и проблеме са којима се породица Карађорђевић суочавала. Коментари предочавају државне и владарске сукобе и недаће које су се дешавале, а које су допринеле дестабилизацији владарске фигуре, самим тим и државе. Сви изложени аспекти представљају целовиту слику и комплексност грађења лика принца Ћорђа, те је неопходно подробије их анализирати у самом раду.

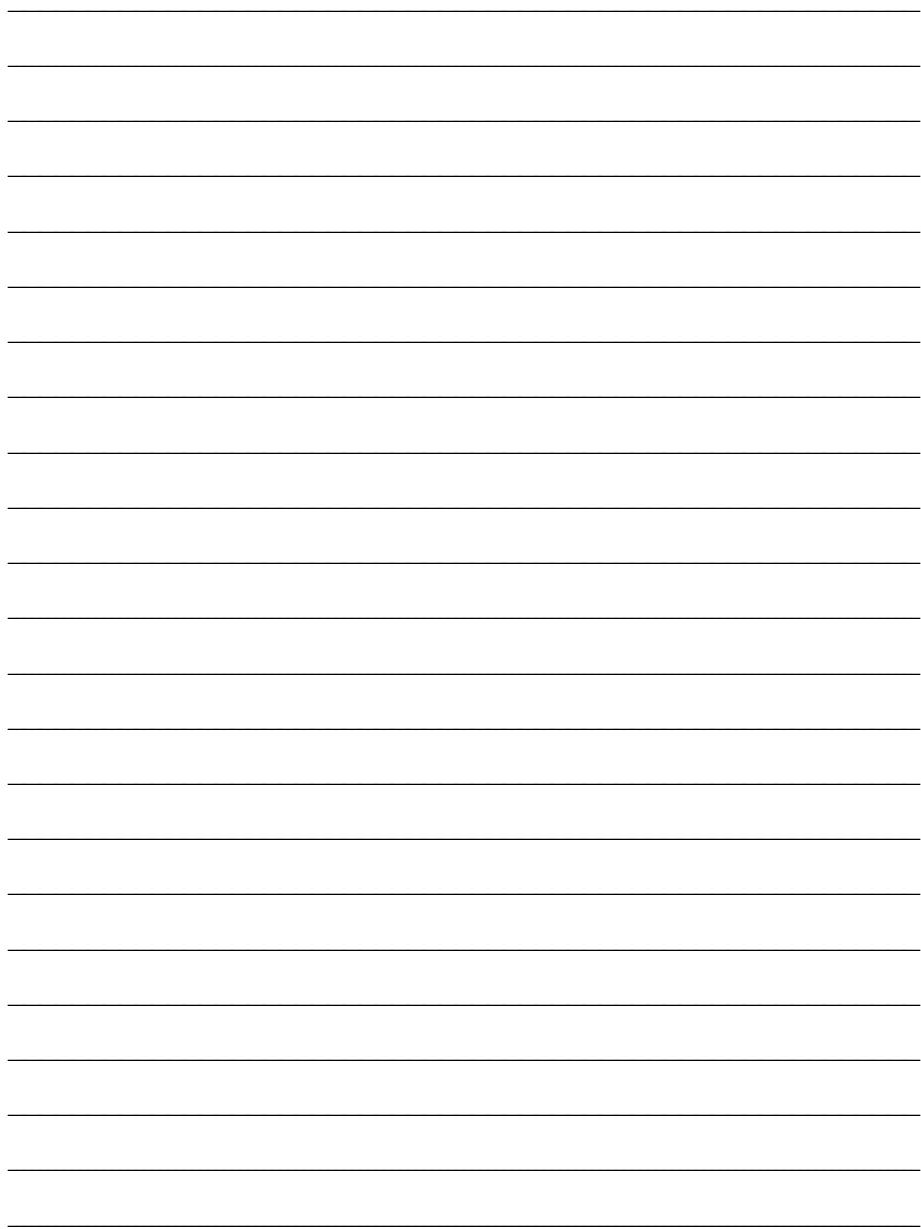
Непредвидивост историјских дешавања и разне околности учиниле су да Ћорђево отац Алексије буде растављен од мајке са

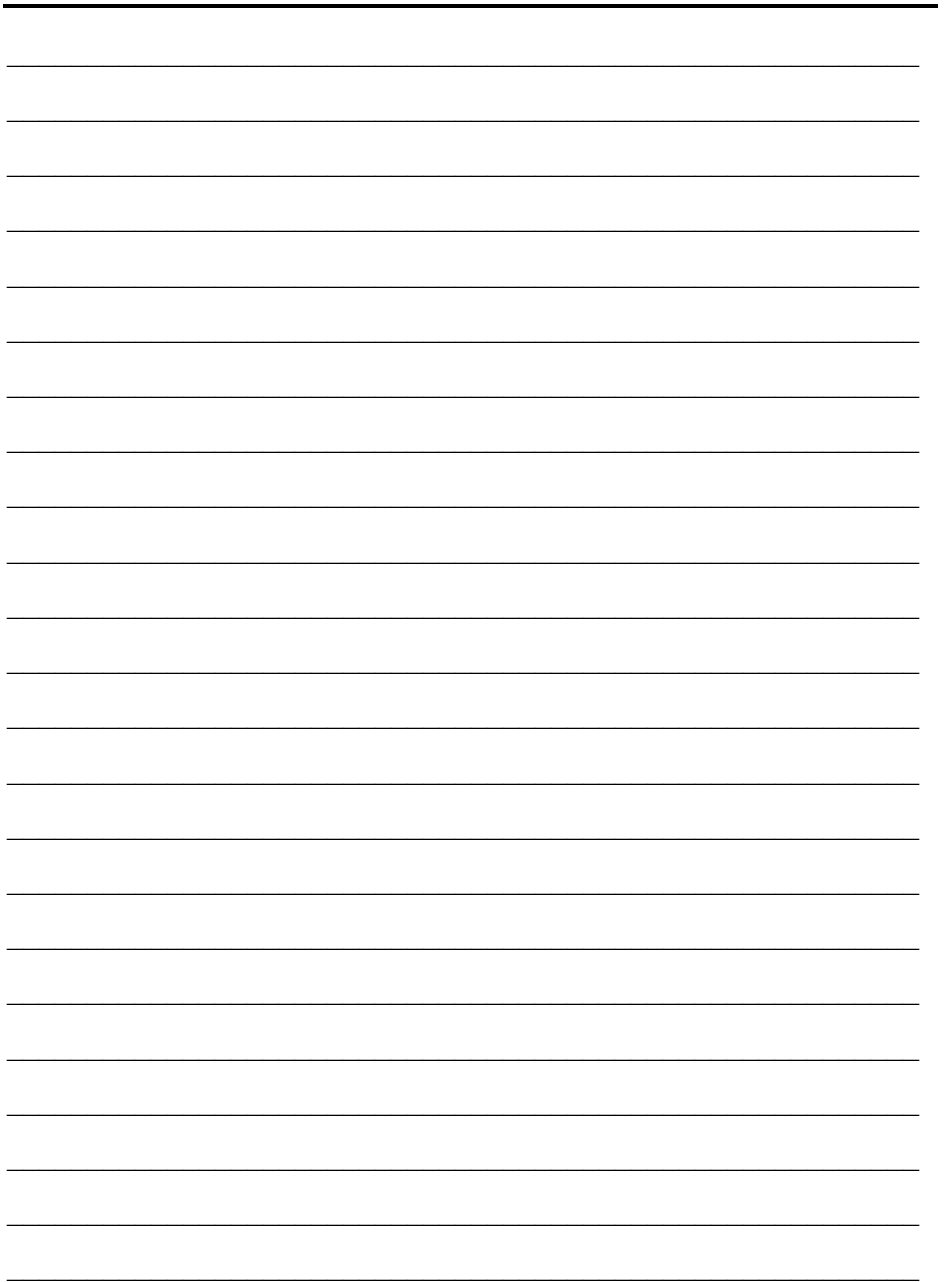
девет година, а да оца, Црног Ђорђа, након навршених шеснаест година никада више не види. Његов син Ђорђе бива осуђен на сличну судбину. Луталаштво по свету и обескорењеност постаће централни мотиви у причи Славице Гароње „Принц Ђорђе од Србије”. Након свих вртоглавих дешавања, смене власти и сличних догађаја, ауторка се пита каква би историја била да је Ђорђе дошао на власт, тј. да је испуњена „божја правда” и да ли би један учен, културан, образован човек успео да успостави нове стандарде у друштвеном и парламентарном животу. Фикција се уплиће у историјско креирајући нов измаштан портрет принца.

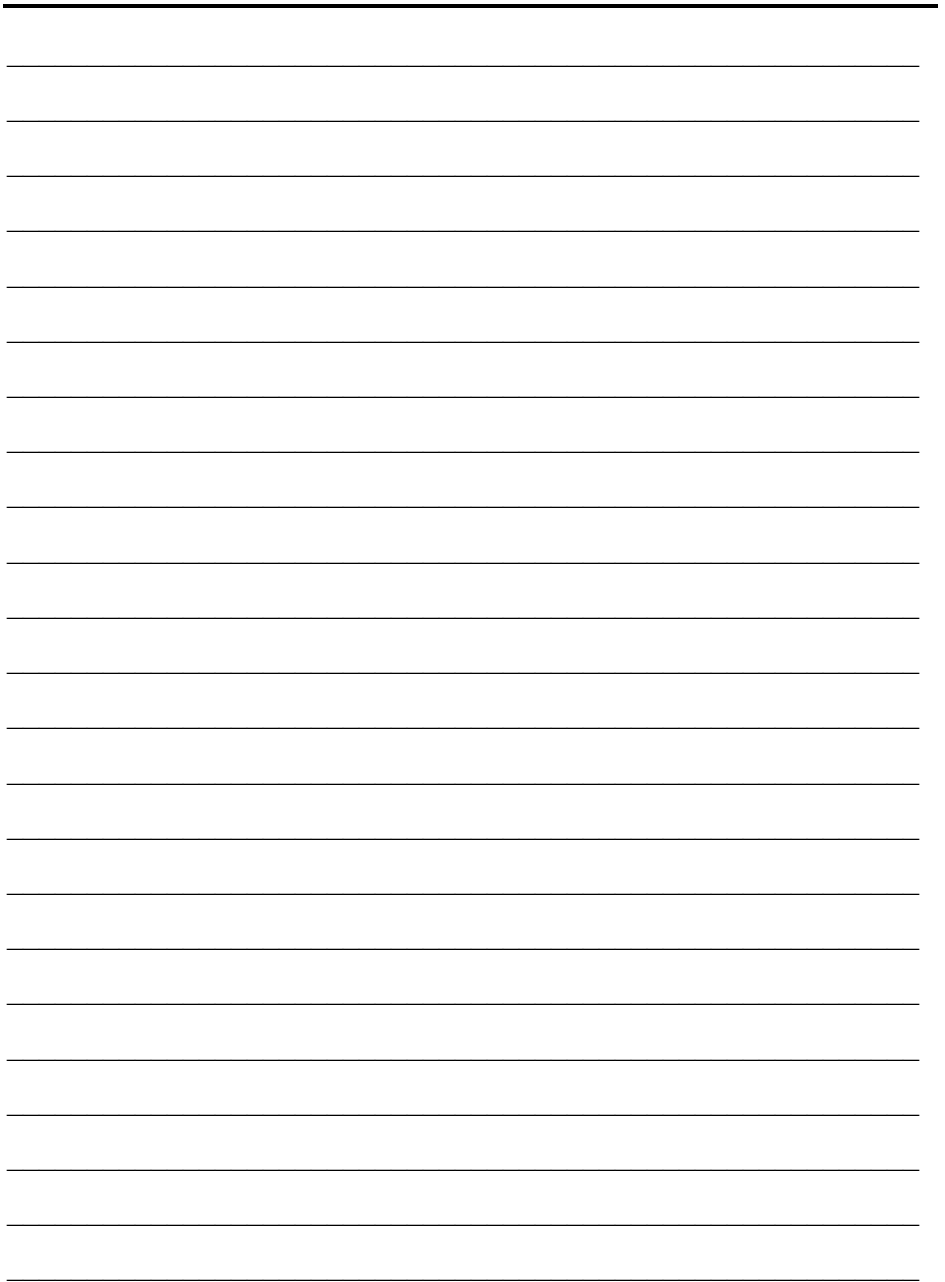
Кључне речи: прича, књижевност, фикција, историја, Славица Гароња, породица Карађорђевић, Ђорђе Карађорђевић

Белешке

[illegible]

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

821.163.41.09"18/19"(048)
929.52КАРАЂОРЂЕВИЋ(048)

НАУЧНИ скуп Карађорђевићи и књижевност (2025 ; Београд)
Програм скупа ; Књига апстраката / Научни скуп Карађорђевићи и књижевност, Институт за књижевност и уметност у Београду, Научно одељење за фолклористику, 3–5. новембар 2025 ; [уреднице Тамара Љујић, Јелена Милић]. – Београд : Институт за књижевност и уметност, 2025 (Београд : Intscore). – 46 стр. ; 21 cm

Тираж 60. – Стр. 5–6: Теме научног скупа / Драгана Вукићевић, Бранко Златковић.

ISBN 978-86-7095-359-8

а) Карађорђевић (династија) – У литератури б) Српска књижевност – 19в–20в – Апстракти

COBISS.SR-ID 176497417

